

Nader onderzoek soorten

NADER ONDERZOEK **OTTER**

Locatie onderzoek:
Kanaaldijk Wapenveld

Datum: 23 augustus 2023
Project: NOO50579

INHOUD

1. Colofon	3
2. Samenvatting	4
3. Inleiding	5
3.1 Aanleiding	5
3.2 Planlocatie	5
4. Wettelijk kader	5
4.1 Planlocatie	5
4.2 Vrijgestelde soorten	6
4.3 Onderzoeksmethode	6
4.3 Ecologie otter	8
5. Resultaten en conclusie	11
Disclaimer	12

1. Colofon

Onderzoek	Nader onderzoek otter
Document	NOO50579
Datum	23 augustus 2023
Locatie	Kanaaldijk; Wapenveld
Opdrachtgever	BJZ.NU B.V.
Opdrachtnemer	Ecofect B.V.
Ecoloog	P. Wiegel/A v.d. Voort
Adres	Laan 21, 8071 JG Nunspeet
Telefoon	06-41737676
Email	info@ecofect.nl
Internet	www.ecofect.nl
KvK-nummer	87036487
Btw-identificatienr.	NL864184311B01
Rekeningnummer	NL39 RABO 0198 8908 69

2. Samenvatting

Het bureau-onderzoek, habitatgeschiktheidsonderzoek, veldbezoek en de cameravallen geven geen aanleiding om aan te nemen dat de otters gebruik maken van de planlocatie. Het ontbreken van hits op de wildcamera's en de struikrovers® in combinatie met het ontbreken van overige aanwijzingen (verblijfplaatsen, sporen, prooiresten of uitwerpselen, spraints) heeft opdrachtgever alles gedaan wat redelijkerwijs van hen verwacht mag worden om te voorkomen dat de Wet natuurbescherming betreffende de otter niet wordt overtreden.

3. Inleiding

3.1 Aanleiding

Met de voorgenomen ontwikkelingen aan de Kanaaldijk te Wapenveld heeft BJZ.NU B.V., namens cliënt aan Ecofect B.V. opdracht gegeven een nader onderzoek otter uit te voeren t.b.v. het vergunning traject en inzicht te verschaffen of de geplande uit te voeren werkzaamheden conflicteren met de Wet natuurbescherming. Voorliggend rapport geeft inzicht in het wettelijk kader, de gebruikte methodiek en de resultaten van het uitgevoerde onderzoek. Uit dit verkennende natuurwaardenonderzoek en een habitatsonderzoek ter plaatse is gebleken dat het plangebied functies kan bekleden voor de otter en dat de aanwezigheid van otters aannemelijk is. De otter is in Gelderland beschermd op basis van de Wet natuurbescherming art. 3.10. Dit betekent dat zonder vrijstelling, of d.m.v. een goedgekeurde gedragscode of ontheffing deze soorten niet mogen worden verwond of gedood, en dat vaste rust- en verblijfplaatsen niet mogen worden beschadigd of vernield.

3.2 Planlocatie

De planlocatie ligt aan de Kanaaldijk te Wapenveld buiten, maar aan de rand van, de bebouwde kom van Wapenveld. Op de planlocatie ligt een perceel grasland hetgeen grenst aan de bebouwing.

4. Wettelijk kader

4.1 Planlocatie

Voor het uitvoeren van ruimtelijke ontwikkelingen is o.a. Wet natuurbescherming van kracht. Deze wetgeving vervangt de Flora- en faunawet, boswet en natuurbeschermingswet welke van kracht waren voor 1 januari 2017. In deze wet is de bescherming van gebieden, soorten en houtopstanden geregeld. In de toekomst zal deze wet worden opgenomen in de omgevingswet.

Dit onderzoek is gericht om een inschatting te maken of beschermde soorten voorkomen en gebruik maken van de projectlocatie.

Als door het tijdig nemen van (effectief bewezen) maatregelen een vaste rust- en verblijfplaats in stand blijft, en daardoor geen verbodsverboden uit de Wnb worden overtreden, is een ontheffingsaanvraag niet noodzakelijk. Wel is het dan van belang om een en ander onderbouwd vast te leggen in een mitigatieplan / projectplan, voor het geval er een handhavingsverzoek of toezicht aan de orde is. Kan ondanks het nemen van maatregelen niet worden voorkomen dat verbodsbepalingen worden overtreden, dan is een ontheffingsaanvraag noodzakelijk.

De otter wordt landelijk beschermd onder het beschermingsregime van 'andere soorten', art. 3.10 Wnb. Het is verboden otters te doden, te verwonden en hun vaste rust- of voortplantingsplaatsen opzettelijk te beschadigen of vernielen.

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn § 3.1 Wn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn § 3.2 Wn	Beschermingsregime andere soorten § 3.3 Wn
Art 3.1 lid 1 Het is verboden in het wild levende vogels opzettelijk te doden of te vangen.	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art 3.5 lid 1 Het is verboden soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen
Art 3.1 lid 2 Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.	Art 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantings- plaatsen of rustplaatsen van dieren te beschadigen of te vernielen.	Art 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaats en/of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.
Art 3.1 lid 3 Het is verboden eieren te rapen en deze onder zich te hebben.	Art 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.	Niet van toepassing.

4.2 Vrijgestelde soorten

De otter is in de provincie Gelderland niet vrijgesteld en valt dus onder het beschermingsregime van de Wet natuurbescherming.

4.3 Onderzoeksmethode

Voor de otter is geen kennisdocument opgesteld. De onderzoeksmethode die is gekozen is een beproefde methode om de aanwezigheid en functies van de otter vast te stellen of uit te sluiten. De wijze van onderzoek en de eventueel te nemen maatregelen zijn opgesteld volgens de structuur van de kennisdocumenten van andere beschermde soorten.

Er is gekozen voor een tweetal onderzoeksmethoden: een cameraval met een gewone wildcamera en met de zogenaamde struikrover®. De Struikrover® is een onderzoeksinstrument speciaal ontworpen buis waarmee alle in Nederland voorkomende marters en andere roofdieren (bv. vos, wasbeer, wasbeerhond) met een wildcamera gefotografeerd of gefilmd kunnen worden. Maar ook zangvogels zijn er goed mee op beeld vast

te leggen. De Struikrover® is een verdere optimalisatie van eerder uitgedachte onderzoeksinstrumenten en voldoet aan de volgende eisen:

- Geschikt voor inventarisatie van alle marterachtigen en grondgebonden zoogdieren
- Lokmiddel dat detectiekans maximaliseert
- Vrijwel onzichtbaar in het veld te plaatsen

Struikrover®

Wildcamera

4.4 Ecologie otter

De otter (*Lutra lutra*) behoort tot de familie der marterachtigen. Hij leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust. De otter was verdwenen in Nederland maar is sinds 2002 weer uitgezet.

Uiterlijk

Het mannetje heeft een zwaardere kop en een dikkere hals en is groter en zwaarder dan het vrouwtje.

Afmetingen:

lengte kop-romp: 50 – 95 cm

lengte staart: 26 – 55 cm

Gewicht:

mannetjes 10 - 12 kg, vrouwtjes 5 - 7 kg

Kleur:

Donkerbruin

De otter heeft een dichte donkerbruine vacht met een zandkleurige onderkant. Bij sommige individuen zitten er licht gekleurde vlekkenpatronen op de kin en rond de lippen. De otter heeft een gestroomlijnd, lang lichaam met een krachtige, spits toelopende ronde staart en korte, sterke poten met zwemvliezen tussen de tenen van zowel zijn achter- als voorpoten. Zijn ogen, neusgaten en kleine oren liggen in één lijn bovenop de platte kop met brede snuit zodat deze bij het zwemmen boven het water steken. De otter heeft een sterk ontwikkelde neus met zeer gevoelige snorharen en stevige wenkbrauwen die fungeren als voelsprietten.

Leefgebied en verspreiding

De otter komt oorspronkelijk in geheel Europa voor (met uitzondering van IJsland en eilanden in de Middellandse Zee), het grootste gedeelte van Azië en in Noordwest-Afrika. Sinds 2002 is in Nederland begonnen met herintroductie. De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Maar ook in kustzones, rotskusten en estuaria. In Tibet komt de otter zelfs in de bergen voor. Ze leven in schoon en zoet water, waar voldoende voedsel, dekking en rust is. In brakke en zoute wateren (in Europa) komen ze alleen voor als er zoet water in de omgeving is, omdat ze dat nodig hebben voor het schoonhouden van hun pels en als drinkwater.

Leefwijze en voedsel

De otter is een schuw dier en meestal 's nachts actief maar liggen wel eens overdag te zonnebaden. De otter kan uitstekend zwemmen en duiken. Meestal duikt hij minder dan 1 minuut onder water maar kan tot 4 minuten onderduiken. Bij het zwemmen en duiken functioneert de staart als roer. Oren en neusgaten gaan onder water dicht; de ogen blijven open. Net als alle martersoorten heeft ook de otter een opvallende manier om zijn omgeving te onderzoeken; het zogenaamde 'kegelen'. Hij staat dan op de achterpoten met het lichaam rechtop, op de uitkijk. De otter eet voornamelijk vissen kleiner dan 25 cm, zoals paling, baars, snoek, karper en zalm. Hij eet ook amfibieën, watervogels, woelratten, ratten, rivierkreeften, krabben, wormen en grotere insecten. In de winter zoekt de otter zijn voedsel in stromend water of meren met wakken. In helder water spoort de otter zijn prooi met zijn ogen op. In troebel water schakelt de otter over op zijn snorharen, waarmee hij de bewegingen van vissen in het water kan voelen. Om zijn prooi te vangen jaagt de otter het vaak op naar een stuk riet, zodat het moeilijker kan ontsnappen.

Als de otter iets heeft gevangen, neemt hij de prooi tussen zijn tanden mee om het aan het wateroppervlak op te eten. Grote vissen brengt hij, tegen de borst gedrukt, aan land om daar op te eten. Per dag eet de otter 1 tot 1,5 kilo voedsel, waarvan 80-90% uit vissen bestaat. Een otter besteedt veel tijd aan het poetsen van zijn vacht.

Territorium en verblijfplaats

Otters van hetzelfde geslacht leven in gescheiden leefgebieden, waarbij het territorium van één mannetje dat van een aantal vrouwtjes overlapt. De grootte hangt af van de beschikbaarheid van voedsel, dekking en de dichtheid aan otters. Zo kan een leefgebied 1-40 km oeverlengte bedragen of enkele tot tientallen km² moerasgebied beslaan. Vooral de dominante mannetjes hebben grote leefgebieden. De doorsnee van een leefgebied van mannetjes is doorgaans gemiddeld 15km en dat van vrouwtjes 7km.

Overdag verblijft de otter in een dag rustplaats die zich bevindt op oevers in dichte oevervegetaties (o.a. riet), struwelen en bosschages, maar ook in kunstmatige holten. De otters maken hierbij gebruik van boomstronken en wortelstelsels, oude hopen van bijvoorbeeld muskusratten of konijnen, constructies van takken en modder gemaakt door bevers, nissen onder bruggen of betonpijpen. De rustplaatsen zijn 50-100 cm in doorsnee en worden niet bekleed. De plek kan per dag verschillen.

De nesten waar de jongen worden geworpen, liggen vaak in overstromingsvrije oeverholtes in een rustig gebied en worden regelmatig door de moeder verplaatst. De otter houdt geen winterslaap.

Voortplanting en leeftijd

De voortplanting van otters is afhankelijk van de beschikbaarheid van voedsel. Otters op het Europese continent krijgen meestal jongen in de lente en zomer, maar in principe kunnen ze het hele jaar door jongen krijgen.

Otters zijn na 1-2 jaar geslachtsrijp. De gemiddelde leeftijd waarop vrouwtjes voor het eerst jongen krijgen is 2 jaar. Na een draagtijd van ongeveer 62 dagen worden de jongen geboren. De worpgrootte is meestal 2 à 3 jongen, maar soms zijn er wel 5 en soms maar 1. De Euraziatische otter heeft voor zover bekend geen uitgestelde innesteling, hoewel een enkele keer bevruchte eicellen zijn gevonden die nog niet waren ingenesteld.

De jongen worden blind en zonder tanden geboren in een met gras of mos gevoerd kraamnest. Dat bevindt zich meestal in een rustig gedeelte van het territorium van het wijfje. De jongen zijn 15 cm lang en hebben een fijne, grijze vacht. Na 35 dagen openen ze hun ogen en ze worden tot gemiddeld 16 weken gezoogd. Op een leeftijd van twee tot drie maanden krijgen ze de volwassen vacht.

Zodra de jongen die waterdichte vacht hebben, leert de moeder hen zwemmen. Jonge otters spelen graag met elkaar. Na tien tot twaalf maanden zijn ze zelfstandig, maar vaak blijven de jongen nog enkele maanden in het territorium van de moeder tot ze uiteindelijk door de moeder worden verjaagd (RD). De vader helpt niet met het grootbrengen van de jongen. Otters worden gemiddeld 3 tot 4 jaar oud. In gevangenschap kunnen ze 15 tot 22 jaar oud worden.

Ottersporen

Geluid

De otter maakt scherpe, heldere, fluitende geluiden. Bij de paringsroep van een mannetje eindigt dit trillend. Bij onderlinge gevechten klinkt een hees, katachtig geblaas en spelende otters kunnen schreeuwen of krijsen. Wanneer otters elkaar vriendschappelijk ontmoeten maken ze regelmatige knorgeluidjes.

Vraatsporen

Etensoverblijfselen van de otter zijn te vinden op eetplekjes aan de oever. Dit zijn vissenkoppen, schalen, resten van amfibieën, aas en afgestroopte paddenhuiden.

Uitwerpselen

Uitwerpselen van de otter heten spraints, hebben gevarieerde afmetingen en zijn meestal 10-15 mm dik en 2-10 cm lang. In de uitwerpselen van de otter zijn vaak vischubben te vinden, maar soms ook haren of botten. Vers zijn

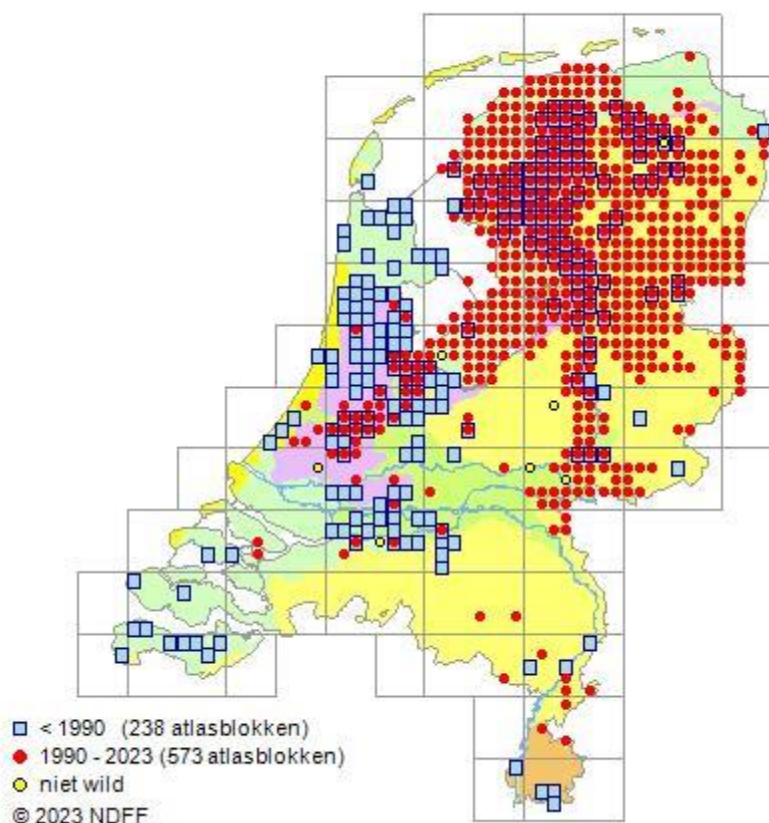
de uitwerpselen donkergroen tot zwart, teerachtig en vrij stevig. Hoe ouder, hoe grijzer en brozer. De typische geur, een zoete tot levertraanachtige geur, ook wel 'koeienstallenlucht' blijft wel behouden en is goed te ruiken.

Daarnaast produceert de otter een soort geleachtige substantie, het zogenaamde ottergeil, wat waarschijnlijk dient om op seksueel gebied signalen af te geven. Het wordt door zowel het mannetje als het vrouwtje afgezet.

Belangrijke plekken in het territorium, markeert de otter met uitwerpselen en ottergeil. Zowel de spraints als het ottergeil zijn (vaak tezamen) te vinden op oevers en zandbanken, vaak op een wat hogere plek in het landschap (graspollen, keien in het water). Vooral ook daar waar waterstromen bij elkaar komen, naast wissels en op richels rond bruggen, duikers, steigers en andere objecten kan men ze vinden.

Loopsporen

Prenten zijn vooral te vinden op klei- en zandoevers en zandbanken en bij dichtgevroren water op het ijs en onder de oeverlijn. Loopsporen van de otter variëren afhankelijk van de ondergrond en de manier van voortbewegen. De voorvoet is 55 mm breed en 60-65 mm lang en de achtervoet is 55-60 mm breed en 60-90 mm lang. Van de vijf tenen zijn vaak maar drie duidelijk te zien. De nagels zijn goed herkenbaar, maar de zwemvliezen zijn alleen bij een dun laagje sneeuw of zeer zachte ondergrond te zien. Soms is een sleepspoor van de staart te zien. De otter verplaatst zich maar weinig in stap maar vaker via een afwisseling van draf en galop. Bij galopsprongen staan de vier prenten los van elkaar in een schuine lijn (de zogenaamde viersprong) met een paslengte van 40 tot 80 cm. Wissels van otters zijn te vinden op de plek waar het dier steeds het water in- en uitgaat. Wissels liggen vooral tussen de oeverbegroeiing en in rietzomen en glijbanen zijn te vinden op hellende oevers die bedekt zijn met sneeuw of modder. De breedte van deze wissels, glijbanen en tunnels is 15-30cm. Bij steile glibberige of besneeuwde oevers maken otters graag glijbanen waar ze keer op keer vanaf glijden; schijnbaar louter als spel.

5. Resultaten en conclusie

In 2023 van 14 augustus t/m 4 september is er onderzoek uitgevoerd doormiddel van het plaatsen van cameravallen. Deze zijn geplaatst op locaties die vrij is van menselijke activiteit en in potentie geschikt is als (migratie)route voor otters. Tijdens het onderzoek zijn langs de wetering geen uitwerpselen of sporen van otters gevonden. Otters gebruiken het plangebied mogelijk om te foerageren. Er vinden geen werkzaamheden plaats aan de wetering en het bosje. Deze blijft voor otters bruikbaar als foerageergebied.

De aantrekkende werking van de geurende sardientjes heeft een kat gelokt naar de Struikrover®. Daarnaast zijn de nog waarnemingen gedaan van de (spits)muizen, koolmees, merel en roodborst. Naast nog diverse insecten zijn er geen otters op beeld vastgelegd. In combinatie met het ontbreken van overige aanwijzingen (verblijfplaatsen, krabsporen, prooiresten of uitwerpselen) heeft opdrachtgever alles gedaan wat redelijkerwijs van hen verwacht mag worden om te voorkomen dat de Wet natuurbescherming betreffende de otter niet wordt overtreden.

De wildcamera's zijn op verschillende locaties geplaatst. De eerste camera is in een bospassage geplaatst nabij de agrarische gronden aan de noordzijde van het perceel. Hier zijn de meeste waarnemingen van muizen gedaan. De andere camera was in de ruigte in de overgang naar het grasland op plangebied geplaatst. Camera twee heeft de meeste hits opgeleverd als het aankomt op slakken. Daarnaast zijn er nog twee struikrovers® geplaatst.

Hoewel het plangebied voldoet aan een aantal habitatkenmerken van de otter is het belangrijk om te benoemen dat het plangebied een solitair gelegen gebied is. Van en naar de planlocatie worden ecologische verbindingzones voor de otters gemist,

Conclusie

Het bureau-onderzoek, habitatgeschiktheidsonderzoek en de cameravallen geven geen aanleiding om aan te nemen dat de otter gebruik maken van de planlocatie.

Disclaimer

Deze rapportage is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven. Niets uit deze rapportage mag, met uitzondering van de opdrachtgever, worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, kopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van Ecofect B.V., noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is. Ecofect B.V. is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden of andere gegevens verkregen. De opdrachtgever vrijwaart Ecofect B.V. voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Omdat ecologisch onderzoek een momentopname is, kan de aanwezigheid van beschermde soorten soms niet worden uitgesloten of bevestigd. Daarnaast is de natuurwetgeving aan verandering en jurisprudentie onderhevig. Wij zijn echter niet aansprakelijk voor de gevolgen van onverwacht verschijnende of verdwijnende flora of fauna, noch voor de gevolgen van veranderende wetgeving of jurisprudentie.

© 2023 Ecofect B.V.; Nunspeet

